

вестування; індикаторів інноваційної діяльності; індикаторів раціоналізаторської та винахідницької активності) тощо. Узагальнення переваг та недоліків розглянутих підходів до оцінювання безпеки інноваційного розвитку наведено в табл.

Табл. Переваги та недоліки підходів до оцінювання безпеки інноваційного розвитку національної економіки

Автори	Зміст	Переваги	Недоліки
1. Сухоруків А.І.	Розрахунок частки високотехнологічних товарів у товарному експорті країни (регіону)	Простота і доступність розрахунку, існування чітких фіксованих меж	Врахування лише показників експортної діяльності інноваційно активних підприємств, що не передбачає розрахунок інтегрального показника, який би узагальнював різні аспекти безпеки інноваційного розвитку
2. Краснокутська Н.В.	Безпека інноваційного розвитку визначається безпекою інноваційної діяльності та екологічною безпекою інновацій	Розрахунок інтегрального показника, який ураховує різні часткові складові інноваційної безпеки залежно від їх вагомості	Суб'єктивність оцінювання, підхід включає лише екологічну складову інноваційної безпеки, не передбачаючи врахування соціальної, економічної, технологічної тощо
3. Лисенко Н.О., Білошкурська Н.В.	Використання виробничої функції Тімбергена, що дає змогу оцінити вплив капіталу, трудового та технологічного факторів на результати виробничо-господарської діяльності підприємства	Простота і доступність розрахунку, існування чітких фіксованих меж, універсальність	У разі застосування підходу трудовий фактор та фактор капіталу мають переважаче значення, а технологічний впливає здебільшого на похибку під час обчислення результату виробничо-господарської діяльності підприємства.
4. Островська М.С.	Визначення безпеки інноваційного розвитку на основі чотирьох груп індикаторів (загальних показників за секторами економіки; показників рівня інвестування; індикаторів інноваційної діяльності; індикаторів раціоналізаторської та винахідницької активності) з урахуванням їх вагомості	Розрахунок інтегрального показника, універсальність, можливість застосування у різних сферах економічної діяльності	Суб'єктивність оцінювання та врахування тих чи інших індикаторів під час розрахунку інтегрального показника

У подальших дослідженнях за проблемою варто удосконалити процес оцінювання безпеки інноваційного розвитку, використавши при цьому переваги розглянутих підходів.

Література

1. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 р., № 60. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.nau.ua>.
2. Судакова О.І. Економічна безпека підприємства у функціональному аспекту його інноваційного розвитку / О.І. Судакова. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.confcontact.com/2009_03_05/5_sudakova.htm.
3. Головінов О.М. Пріоритетні напрями розвитку і проблеми фінансування інноваційної діяльності в Україні / О.М. Головінов, А.І. Ковтун. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64084.doc.htm
4. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства : навч. посібн. / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2008. – 240 с.

5. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : монографія / С.М. Шкарлет. – К. : Книжкове вид – во НАУ, 2007. – 436 с.
6. Україна в системі міжнародної безпеки / Національний ін-т проблем міжнародної безпеки. – К. : ПЦ "Фоліант", ВД "Стилос", 2009. – 572 с.
7. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент : навч. посібн. / Н.В. Краснокутська. – К. : Вид-во КНЕУ, 2003. – 504 с.
8. Лисенко Н.О. Застосування виробничої функції Тімбергена при аналізі інноваційної складової економічної безпеки підприємства АПК / Н.О. Лисенко, Н.В. Білошкурська // Всеукраїнський науково-виробничий журнал "Інноваційна економіка". – 2012. – № 4 (30). – С. 140-144.
9. Островська М.С. Оцінка стану економічної безпеки держави при інноваційній реструктуризації машинобудування України / М.С. Островська. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.rusnauka.com/30_NIEK_2011/Economics/8_95752.doc.htm
10. Іванілов О.С. Економіка підприємства : підручник / О.С. Іванілов. – К. : Центр навч. літ-ри, 2009. – 728 с.

Маслак О.О., Дорошкевич К.О., Удовиченко Т.Е. Преимущества и недостатки подходов к оценке безопасности инновационного развития национальной экономики

Рассмотрено понятие безопасности инновационного развития национальной экономики как составной экономической безопасности страны. Определена целесообразность ее оценки с целью выявления угроз экономической безопасности. Исследованы подходы к оцениванию безопасности инновационного развития, уточнены их преимущества и недостатки.

Ключевые слова: национальная безопасность страны, безопасность инновационного развития, экономическая безопасность, подходы к оцениванию.

Maslak O.O., Doroshkevych K.O., Udowychenko T.Ye. Advantages and lacks of evaluation safety of innovative development of national economy

The concept safety of innovative development of national economy is considered as component economic security of country. Expediency of her evaluation is certain with the purpose of exposure of threats economic to safety. Investigational approaches to the evaluation safety of innovative development, their advantages and defects are specified.

Keywords: national safety of country, safety of innovative development, economic security, evaluation.

УДК 330.322.01(477.64)

Доц. Т.В. Пуліна¹, канд. екон. наук;
доц. О.В. Коротунова², канд. техн. наук

ВПЛИВ СТАНУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ НА РОЗВИТОК КЛАСТЕРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено показники інноваційної активності підприємств Запорізького регіону, здійснено оцінку інноваційного потенціалу Запорізького регіону, запропоновано методичний підхід до визначення інноваційної активності підприємств на основі інтегрального показника та заходи щодо активізації інноваційної діяльності підприємств Запорізького регіону на основі кластерного підходу.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційний потенціал кластерний підхід

¹ Національний університет харчових технологій, м. Київ;

² Запорізький національний технічний університет

Актуальність проблеми. Головною метою економічного розвитку Запорізького регіону є забезпечення переходу економіки області на інноваційну модель розвитку, проведення на цій основі структурних і фінансових змін у виробничій сфері, що створюватиме широкі можливості для випуску конкурентоспроможної продукції на зовнішні і внутрішні ринки. У сучасних умовах глобальної конкуренції одним з найбільш важливих пріоритетів регіонального розвитку стає об'єднання підприємств на основі кластерного підходу. За визначенням основоположника кластерного підходу в Україні Соколенко С.І. "кластер – це галузево-територіальне добровільне об'єднання підприємств, що тісно співпрацюють із органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції та економічного зростання регіону" [1, с. 258].

Аналіз останніх наукових досліджень. В умовах переходу економіки країни на інноваційну модель розвитку здійснено багато досліджень інноваційного потенціалу регіону, серед яких найбільш відомі наукові роботи О.Б. Жихор, Л.М. Матросової, І.В. Таран, Л.І. Федулової та ін. [2-5]. Незважаючи на значну кількість досліджень з цієї тематики, питання, що пов'язані з впливом стану інноваційного потенціалу регіону на розвиток кластерних об'єднань підприємств, практично не розглядають.

Мета дослідження: обґрунтувати вплив стану інноваційного потенціалу регіону на розвиток кластерних об'єднань підприємств, запропонувати методичний підхід щодо визначення інноваційної активності підприємств на основі інтегрального показника, запропонувати заходи щодо активізації інноваційної діяльності підприємств Запорізького регіону на основі кластерного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останнім часом все більшого значення для розвитку економіки, як регіону, так і держави загалом набувають наука, технології та інновації, які генеруючи нові знання, забезпечують основу для ефективного розвитку. Саме інновації стають передумовою створення додаткових багатств виробничим сектором та формують соціально-економічну парадигму сучасного суспільства. Дослідження стану інноваційної діяльності промислових підприємств Запорізького регіону свідчить, що її загальний рівень та масштаби залишаються дуже низькими.

Інноваційний потенціал регіону – це здатність та готовність економічної системи здійснити ефективну інноваційну діяльність. Здатність – це наявність збалансованої структури ресурсів інноваційної діяльності. Готовність – це достатність рівня розвитку потенціалу та ресурсів системи.

Для визначення рейтингу інноваційної активності Запорізького регіону скористаємося методикою оцінки інноваційного потенціалу регіону, запропонованою О.Б. Жихор. Згідно з цією методикою, показники інноваційної активності підприємств (ІАП) регіону представлено в [2, 3].

Ми вважаємо за доцільне під час визначення інноваційного потенціалу регіону розраховувати інтегральний показник інноваційної активності підприємств. Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника іннова-

ційної активності підприємств Запорізького регіону за 2006-2010 рр представлено в табл. 2.

Табл. 1. Критерії та показники оцінки реалізованої частини інноваційного потенціалу регіону

Критерії оцінки	Показники інноваційної активності
Широта охоплення підприємств інноваційною діяльністю в регіоні	Питома вага ІАП в їх загальній кількості, %; питома вага обсягу відвантаженої інноваційної продукції у загальному обсягу промислової продукції, %.
Діапазон розподілу видів і предметів інноваційної діяльності серед інноваційно активних підприємств	Середня кількість нових видів промислової продукції, яка припадає на одне ІАП; середня кількість нових технологій, яка припадає на одне ІАП.
Ступінь фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств, які беруть участь у розробці та впровадженні інновацій	Середній обсяг інноваційних витрат на одне інноваційно активне підприємство, тис. грн; рівень забезпечення фінансуванням НДДКР, млн грн.

Табл. 2. Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника інноваційної активності підприємств Запорізького регіону за 2006-2010 рр. [6].

Вихідні дані	Роки				
	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість ІАП (N_{ia})	32	43	36	31	22
Кількість обстежених промислових підприємств (N)	370	397	406	441	415
Витрати на НДДКР ІАП, млн грн ($Z_{НДДКР}$)	27,90	37,30	24,98	19,73	49,62
Загальний обсяг промислової продукції (у фактичних цінах), млн грн (Q_z)	40069,9	54438,3	66969,6	53095,4	66994,4
Освоєно виробництво нових видів продукції, найменувань (r_3 вид)	108	109	148	132	114
Впроваджено нових технологічних процесів (H_m)	252	234	257	134	170
Загальна величина інноваційних витрат, млн грн ($D_{об}$)	91,5	160,3	202,5	163,88	128,60
Кількість найманих працівників за видами промислової діяльності, тис. осіб ($П$)	207,1	204,2	199,0	176,5	175,0
Обсяг відвантаженої інноваційної продукції, млн грн (V_n)	3545,4	3432,0	5345,2	2144,9	1979,0

Як показують дані табл. 2, в регіоні в останні роки спостерігається тенденція до скорочення кількості інноваційно-активних підприємств. У 2010 р. в Запорізькій області інноваційною діяльністю, яка спрямована на розробку та впровадження як технологічно нових, так і значно технологічно вдосконалених продуктів і процесів, займалося 22 підприємства, або 13,8 % від кількості обстежених, проти 43 підприємств у 2007 р. та 32 підприємств у 2006 р. [6]. Але, незважаючи на значне зменшення кількості інноваційно-активних підприємств у 2010 р., витрати на НДДКР сумою 49,62 млн грн значно зросли, практично у 2,5 раза порівняно з 2009 р. і становили 19,73 млн

грн. Переважна кількість інноваційно-активних підприємств Запорізької області сконцентрована у обласному центрі – м. Запоріжжя (більше 90 %), друге і третє місце за кількістю інноваційно-активних підприємств займають м. Бердянськ та м. Мелітополь.

Цікавими виявляються результати аналізу діяльності промислових підприємств щодо впровадження нових технологічних процесів та освоєння виробництва інноваційних видів продукції у період 2006-2010 рр. У досліджуваній період постійно змінювалася кількість підприємств, які впроваджували інновації, відповідно хаотично відбувався процес впровадження нових технологічних процесів та освоєння виробництва інноваційних видів продукції. Так у 2008 р. було впроваджено 257 нових технологічних процесів, а через два роки – у 2010 – тільки 170 нових технологічних процесів. Схожа ситуація спостерігається й в галузі освоєння виробництва інноваційних видів продукції. Так, у 2008 р. було освоєно 148 інноваційних видів продукції, через два роки – у 2010 р. – тільки 114 інноваційних видів продукції. Відповідно, щорічно змінюється питома вага реалізованої підприємствами Запорізької області інноваційної продукції – від мінімального значення 3,8 %, або 1979,0 млн грн у 2010 р. до максимального значення 6,7 % або 3432,0 млн грн у 2007 р. [5]. Розрахунок показників інноваційної активності підприємств Запорізького регіону надано у табл. 3.

Табл. 3. Розрахунок показників інноваційної активності підприємств Запорізького регіону за 2006-2010 рр.

Критерії оцінки	Показники інноваційної активності підприємств	Роки				
		2006	2007	2008	2009	2010
1. Широта охоплення підприємств інноваційною діяльністю в регіоні	Питома вага ІАП в їх загальній кількості, % ($N_{ia} / N \cdot 100\%$)	8,65	10,83	8,87	7,03	5,30
	Питома вага обсягу відвантаженої інноваційної продукції у загальному обсягу промислової продукції, % ($V_n / Q_z \cdot 100\%$)	9,16	6,59	8,31	4,23	3,06
2. Діапазон розподілу видів і предметів інноваційної діяльності серед інноваційно-активних підприємств	Середня кількість нових видів промислової продукції, яка припадає на одне ІАП ($r_{з\ вид} / N_{ia}$)	3,38	2,53	4,11	4,26	5,18
	Середня кількість нових технологій, яка припадає на одне ІАП (H_m / N_{ia})	7,88	5,44	7,14	4,32	7,73
3. Ступінь фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств, які беруть участь у розробленні та впровадженні інновацій	Середній обсяг інноваційних витрат на одне інноваційно-активне підприємство, тис. грн. ($D_{об} / N_{ia}$)	2,86	3,73	5,63	5,29	5,85
	Рівень забезпечення фінансуванням НДДКР, млн грн. ($Z_{НДДКР} / N_{ia}$)	0,87	0,87	0,69	0,64	2,26

За показником – середня кількість нових технологій, яка припадає на одне ІАП, результат 2010 р. – 7,73 нових технологій майже досягнув рівня 2006 р. – 7,78 нових технологій, у якому цей показник був найбільший. Середній обсяг інноваційних витрат на одне інноваційно-активне підприємство – 5,85 тис. грн. найбільший у 2010 р. Треба зазначити значне збільшення показника "рівень забезпечення фінансуванням НДДКР" у 2010 р. – 2,26 млн грн. Це майже втричі більше ніж показники попередніх років, але, на наш погляд, така нестабільність показників інноваційної активності зумовлена насамперед наслідками економічної кризи у 2009 р., а також недосконалістю регіональної інноваційної політики, відсутністю у підприємств стимулів для проведення досліджень та впровадження їх результатів у виробництво, тотальною нестачею коштів та недостатньою підтримкою інноваційного процесу з боку держави.

Показники для розрахунку інтегрального показника інноваційної активності підприємств загалом по промисловості України за 2006-2010 рр. надано у табл. 4 [7].

Табл. 4. Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника інноваційної активності підприємств України за 2006-2010 рр.

Вихідні дані	Роки				
	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість ІАП (N_{ia})	1118	1472	1397	1411	1462
Кількість обстежених промислових підприємств (N)	9982	10366	10746	11023	10594
Витрати на НДДКР ІАП, млн грн. ($Z_{НДДКР}$)	992,9	986,5	1243,6	846,7	996,4
Загальний обсяг промислової продукції (у фактичних цінах), млн грн. (Q_z)	551729,0	717076,7	917035,5	806550,6	1065108,2
Освоєно виробництво нових видів продукції, найменувань ($r_{з\ вид}$)	2408	2526	2446	2685	2408
Впроваджено нових технологічних процесів (H_m)	1145	1419	1647	1893	2043
Загальна величина інноваційних витрат, млн грн. ($D_{об}$)	6160,0	10821,0	11994,2	7949,9	8045,5
Кількість найманих працівників за видами промислової діяльності, тис. осіб (I)	3362	3287	3188	3184,6	3031,1
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн грн. (V_n)	30892,7	40188,0	45830,2	31432,3	33697,6

За даними табл. 4 визначимо, що стан інноваційної діяльності в Україні характеризується низьким рівнем інноваційної активності промислових підприємств. За часткою підприємств, що займалися інноваціями, Україна значно поступається розвиненим країнам. Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, в Україні є у 4-6 разів меншою, ніж в країнах ЄС. У 2008 р. у країнах ЄС-27 (за винятком Греції) 51,6 % підприємств були інноваційно активними, в Німеччині – 79,9 %, Люксембурзі – 64,7 %, Бельгії –

58,1 %, Португалії – 57,8 %, Ірландії – 56,5 %. Питома вага підприємств, що займались інноваційною діяльністю у 2008 р., в Україні була у два рази нижчою, ніж у найменш інноваційно активних країнах ЄС: Латвії (24,3 % інноваційно активних підприємств), Польщі (27,9 %), Угорщині (28,9 %), Литві (30,3 %) та Болгарії (30,8 %). На відміну від Запорізького регіону, де за останні чотири роки спостерігалось значне зменшення інноваційно-активних підприємств з 43 у 2007 р. до 22 у 2010 р., по Україні, кількість інноваційно-активних підприємств значно не змінювалась. Так, у 2010 р., інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1462 підприємства, або 13,8 % загальної кількості промислових підприємств (у 2009 р. – 1411 або 12,8 %), що свідчить про поступове пожаття інноваційної діяльності у посткризовий період, проте досягнути принаймні докризових показників не вдалось (у 2007 р. – 14,2 %).

Витрати на НДДКР ІАП по Україні у 2010 р. становили 996,4 млн грн, що на 19,9 % менше витрат на НДДКР ІАП у до кризовому 2008 р. (1243,6 млн грн), якщо порівнювати відсоткові витрати на НДДКР ІАП по Україні у 2010 р з Запорізьким регіоном, то в Запорізькому регіоні витрати на НДДКР ІАП у 2010 р. значно зросли (49,62 млн грн), практично у 2,5 рази порівняно з 2009 р. (19,73 млн грн).

Протягом 2006-2010 рр. по Україні спостерігалось збільшення кількості впровадження нових технологічних процесів з 1145 у 2006 р. до 2043 нових технологічних процесів у 2010 р. На жаль, по Запорізькій області існує зворотна тенденція, коли у 2008 р. було впроваджено 257 нових технологічних процесів, а у 2010 – тільки 170 нових технологічних процесів. Схожа ситуація спостерігається в галузі освоєння виробництва інноваційних видів продукції в Україні. Так у 2007 році було освоєно 2526 інноваційних видів продукції, а у 2010 тільки 2408 інноваційних видів продукції.

Зменшення питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції стало наслідком дії низки системних зовнішніх та внутрішніх чинників, а також чинників, що сформувались в період глобальної фінансової кризи та продовжили свій негативний вплив у посткризовий період. Частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції у 2010 р. становила лише 40474,1 млн грн, або 3,8 %.

Розрахунок показників інноваційної активності підприємств України за 2006-2010 рр. надано у табл. 5.

Розраховані показники інноваційної активності підприємств України, приведені у табл. 6, показують, що питома вага ІАП 13,8 % в їх загальній кількості у 2010 р. наблизилась до показника 14,2 % у 2007 р. найбільшого за досліджуваний період. Якщо цей показник 13,8 % за 2010 р. по Україні порівняти з показником 5,3 % за 2010 р. по Запорізькій області, то перевищення буде майже у 2,5 рази. Як по Україні загалом, так і по Запорізькій області зокрема спостерігається зниження питомої ваги обсягу відвантаженої інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції. По Україні цей показник знизився з показника 5,6 % у 2006-2007 рр. до 3,8 % у 2010 р.

Табл. 5. Розрахунок показників інноваційної активності підприємств України за 2006-2010 рр.

Критерії оцінки	Показники інноваційної активності підприємств	Роки				
		2006	2007	2008	2009	2010
1. Широта охоплення підприємств інноваційною діяльністю в регіоні	Питома вага ІАП в їх загальній кількості, % ($N_{ia} / N \cdot 100\%$)	11,20	14,20	13,00	12,80	13,80
	Питома вага обсягу відвантаженої інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції, % ($V_n / Q_z \cdot 100\%$)	5,60	5,60	5,00	3,90	3,80
2. Діапазон розподілу видів і предметів інноваційної діяльності серед інноваційно активних підприємств	Середня кількість нових видів промислової продукції, яка припадає на одне ІАП ($r_{3\text{ вид}} / N_{ia}$)	2,15	1,72	1,75	1,90	1,65
	Середня кількість нових технологій, яка припадає на одне ІАП (H_m / N_{ia})	1,02	0,96	1,18	1,34	1,40
3. Ступінь фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств, які беруть участь у розробленні та впровадженні інновацій	Середній обсяг інноваційних витрат на одне інноваційно активне підприємство, тис. грн ($D_{об} / N_{ia}$)	5,51	7,35	8,59	5,63	5,50
	Рівень забезпечення фінансуванням НДДКР, млн грн ($Z_{НДДКР} / N_{ia}$)	0,89	0,67	0,89	0,60	0,68

Якщо порівняти ці показники за останні два роки 2009-2010 по Україні 4,23 % і 3,06 % та Запорізької області – 3,9 % і 3,8 %, то вони дуже схожі. Середня кількість нових видів промислової продукції, яка припадає на одне ІАП, за досліджуваний період по Запорізькій області (5,18 %) майже у три рази вище, ніж по Україні (1,65 %). Середня кількість нових технологій, яка припадає на одне ІАП Запорізької області (7,73 %) майже у п'ять разів вище, ніж по Україні (1,4 %). Середній розмір інноваційних витрат на одне інноваційно активне підприємство за 2010 р по Україні 5,5 % та Запорізької області 5,85 % майже збігаються. Також дуже схожі показники рівня забезпечення фінансуванням НДДКР за 2006-2010 рр по Україні і Запорізької області, тільки у 2010 р. зазначимо значне зростання, майже у чотири рази, до 2,26 млн грн по Запорізькій області проти 0,68 млн грн по Україні.

Порівняльний аналіз результатів оцінювання реалізованої частини інноваційного потенціалу Запорізької області та України свідчить про певне запізнення інституційної перебудови в територіально-господарському комплексі України, яке проявляється в значно менших цифрах, порівняно з Запорізькою областю, за такими показниками як, середня кількість нових видів промислової продукції, яка припадає на одне ІАП, середня кількість нових технологій, яка припадає на одне ІАП, рівень забезпечення фінансуванням НДДКР. Ця проблема має декілька різнопланових аспектів, зумовлених, головню, неготовністю підприємств окремих регіонів України до нововведень,

відсутністю обґрунтованих інвестиційних проектів, погіршенням інноваційно-інвестиційного клімату в Україні, відсутністю дієвої стратегії інноваційного розвитку.

Надалі на державному та регіональному рівнях більшу увагу слід приділяти створенню сприятливих умов для активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, що дасть змогу завершити структурну перебудову та забезпечити подальший розвиток економіки України та Запорізького регіону. Але визначені показники інноваційної активності підприємств Запорізького регіону та України загалом мають різну розмірність, а їх агрегування малоефективне. Ці показники треба привести до безрозмірного вигляду шляхом співвідношення кожного з них з величиною аналогічного показника загалом по промисловості України [2].

Для визначення комплексної оцінки рівня інноваційної активності підприємств запропоновано використання інтегрального показника, що дає змогу визначити ранг інноваційної активності підприємств окремого регіону за роками (півріччями, кварталами). Як інтегральний показник ефективності використано узагальнену функцію корисності (або шкалу Харрінгтона) (рис.) [8].

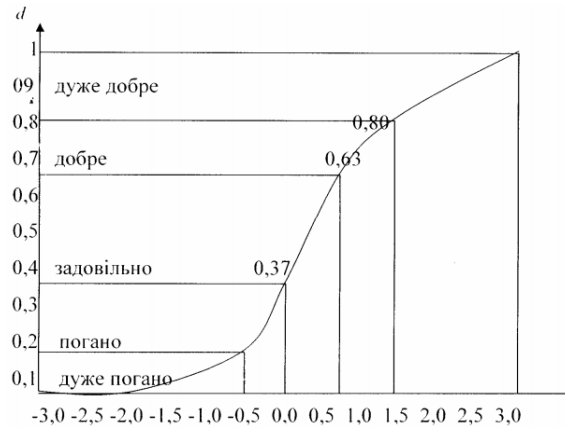

Рис. 1. Узагальнена функція Харрінгтона

В основі зазначеного показника лежить ідея перетворення натуральних значень кожного показника інноваційної активності (табл. 6) в безрозмірний вигляд y_i (табл. 7) з подальшим визначенням часткових функцій за шкалою Харрінгтона d_i (табл. 8) та інтегрального показника інноваційної активності регіону D (табл. 9):

$$D = r \sqrt[r]{\prod_{i=1}^r d_i}, \quad d_i = e^{-e^{-y_i}}, \quad (1)$$

де: r – число показників, які використовують для оцінки інноваційної активності; d_i – часткова функція, яка визначена за шкалою Харрінгтона; y_i – показник інноваційної активності в безрозмірному вигляді.

Табл. 6. *Натуральні значення показників інноваційної активності підприємств Запорізького регіону за 2006-2010 рр.*

Рік	$r_1, \%$	$r_2, \%$	$r_3, \text{од.}$	$r_4, \text{од.}$	$r_5, \text{тис. грн.}$	$r_6, \text{тис. грн.}$
2006	11,20	14,20	13,00	12,80	13,80	11,20
2007	5,60	5,60	5,00	3,90	3,80	5,60
2008	2,15	1,72	1,75	1,90	1,65	2,15
2009	1,02	0,96	1,18	1,34	1,40	1,02
2010	5,51	7,35	8,59	5,63	5,50	5,51

Визначення безрозмірного вигляду показників інноваційної активності підприємств Запорізького регіону за 2006-2010 рр. наведено у табл. 7.

Табл. 7. *Визначення безрозмірного вигляду показників інноваційної активності підприємств Запорізького регіону за 2006-2010 рр.*

Рік	Безрозмірний вигляд показників					
	y_1	y_2	y_3	y_4	y_5	y_6
2006	0,67	0,83	0,68	0,54	0,41	0,67
2007	1,92	1,38	1,74	0,89	0,64	1,92
2008	1,84	1,38	2,24	2,32	2,83	1,84
2009	6,67	4,61	6,04	3,66	6,54	6,67
2010	0,44	0,57	0,86	0,81	0,90	0,44

Розрахунок часткових функцій за 2006-2010 рр. наведено у табл. 8.

Табл. 8. *Розрахунок часткових функцій за 2006-2010 рр.*

Рік	Часткова функція $d_i = e^{-e^{-y_i}}$					
	d_{r_1}	d_{r_2}	d_{r_3}	d_{r_4}	d_{r_5}	d_{r_6}
2006	0,60	0,65	0,60	0,56	0,51	0,60
2007	0,86	0,78	0,84	0,66	0,59	0,86
2008	0,85	0,78	0,90	0,91	0,94	0,85
2009	1,00	0,99	1,00	0,97	1,00	1,00
2010	0,52	0,57	0,66	0,64	0,67	0,52

Розрахунок інтегрального показника інноваційної активності підприємств Запорізького регіону за 2006-2010 рр. наведено у табл. 9.

Табл. 9. *Розрахунок інтегрального показника інноваційної активності підприємств Запорізького регіону за 2006-2010 рр.*

Рік	Інтегральний показник інноваційної активності регіону (інтегральний показник реалізованої частини інноваційного потенціалу регіону)	
	D	Зміни 2010 р. до попереднього
2006	0,74	–
2007	0,74	–
2008	0,77	0,03
2009	0,72	- 0,05
2010	0,75	0,03

Для того, щоб застосувати шкалу Харрінгтона, необхідно всі досліджувані показники перевести до безрозмірного вигляду відповідно до осі абсцис [3, с. 56-66].

Висновок. За результатами дослідження отримано інтегральні показники реалізованої частини інноваційного потенціалу Запорізького регіону за 2006-2010 рр., які є стабільними та знаходяться в діапазоні від 0,72 до 0,77. Ці показники свідчать про "добру" здатність та готовність економічної системи Запорізького регіону здійснювати ефективну інноваційну діяльність.

Основною умовою ефективної інноваційної діяльності є формування дієвої економічної стратегії зростання Запорізького регіону. Оптимальною моделлю економічної стратегії зростання Запорізького регіону є кластерна стратегія розвитку. Основною умовою реалізації кластерної стратегії розвитку є розвиток інноваційного потенціалу Запорізького регіону відповідно до стратегії економічної стратегії зростання Запорізького регіону, що дає змогу одержати конкурентні переваги як у короткостроковий, так і в довгостроковий період часу.

Оптимізації інноваційного потенціалу сприяють такі фактори:

- вдосконалення нормативно-правової бази розвитку інноваційної системи України;
- визначення і підтримка територій інноваційного розвитку;
- здійснення тиску на суб'єкти господарювання через введення санкцій на використання застарілих продукції та технологій;
- цілеспрямована підготовка кадрів, менеджерів інноваційної діяльності;
- активне співробітництво органів влади як між собою, так і з підприємцями, науковими і бізнес-освітніми секторами економіки;
- проведення реструктуризації підприємств на основі реінжинірингу бізнес-процесів;
- вивчення та застосування досвіду провідних підприємств світу;
- залучення інвестицій у власні розробки, НДДКР шляхом інвестування у вигляді фінансування (цільового, предметно-орієнтованого, проблемно-спрямованого), кредитування, лізингу, фондкових операцій;
- удосконалення механізмів управління інноваційною діяльністю підприємства загалом.

Отже, головною умовою впровадження кластерного підходу з метою подальшого економічного зростання Запорізького регіону є розвиток його інноваційного потенціалу.

Література

1. Соколенко С.И. Производственные системы глобализации: сети, альянсы, партнерства, кластеры / С.И. Соколенко. – К. : Изд-во "Колос", 2002-546 с.
2. Жихор О.Б. Інноваційний потенціал регіону та підходи до його оцінки О.Б. Жихор // Коммунальное хозяйство городов. – 2006. – № 73. – С. 56-66.
3. Матросова Л.М. Формування організаційно-економічного механізму управління інноваційними процесами у промисловості / Л.М. Матросова – Луганськ : Вид-во СУДУ, 2000. – 462 с.
4. Таран І.В. Удосконалення методики оцінки інвестиційної привабливості підприємств на прикладі ВАТ "Запоріжсталь" та ВАТ "запорізький феросплавний завод" / І.В. Таран // Держава та регіони. – Сер.: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 6. – С. 436-441.
5. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / за ред. Л.І. Федулової. – К. : Вид-во "Основа", 2005. – 552 с.
6. Статистичний щорічник Запорізької області за 2010 рік / за ред. В.П. Головешка. – Запоріжжя : Головне управління статистики в Запорізькій області, 2011. – 510 с.
7. Статистичний щорічник України за 2010 р. / за ред. О.Г. Осаулєнка. – К. : Вид-во "Консультант", 2011. – 567 с.

8. Адлер Ю.П. Планирование эксперимента при поиске оптимальных решений / Ю.П. Адлер, Е.В. Маркова, Ю.В. Грановский. – М. : Изд-во "Наука", 1976. – 279 с.

Пулина Т.В., Коротуннова Е.В. Влияние состояния инновационного потенциала региона на развитие кластерных объединений предприятий

Исследованы показатели инновационной активности предприятий Запорожского региона, осуществлена оценка инновационного потенциала Запорожского региона, предложены методический подход к определению инновационной активности предприятий на основе интегрального показателя и мероприятия, направленные на активизацию инновационной деятельности предприятий Запорожского региона на основе кластерного подхода.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационный потенциал, кластерный подход.

Pulina T.V., Korotunova O.V. The influence of the region innovation capacity state on the development the cluster associations of enterprises

Indicators of innovative activity of the enterprises of the Zaporozhye region are investigated, the assessment of innovative capacity of the Zaporozhye region is carried out, the methodical approach to determination of innovative activity of the enterprises on the basis of an integrated indicator and the direction of activation of innovative activity of the enterprises of the Zaporozhye region on the basis of a klasterny approach is offered.

Keywords: innovative activity, innovative potential klasterny approach.

УДК 336.14:352(477) Доц. Г.І. Румянцева, канд. екон. наук – Нововолинський факультет Тернопільського НЕУ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто сутність та структуру фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Проаналізовано роль податків, неподаткових надходжень і трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів України. Запропоновано основні напрями диверсифікації доходів місцевих бюджетів України.

Ключові слова: диверсифікація, доходи, місцевий бюджет, органи місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. Закладення демократичних підвалин розвитку українського суспільства тісно пов'язане з визначенням ролі місцевого самоврядування у цьому процесі. Проте без створення істотної фінансової бази роль місцевих громад у створенні правової, справедливої демократичної, держави матиме лише номінальний характер. Тому важливою передумовою розвитку інституту місцевого самоврядування в Україні є створення гнучкої фінансової бази, основу якої становлять місцеві бюджети. Отже, наукові дослідження оптимізації фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування є важливими та актуальними з огляду на пошук дієвих механізмів зміцнення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень. Проблематику формування доходів місцевих бюджетів розглянуто у працях вчених-економістів: Й. Бескида, А. Буряченка, О. Василика, В. Дем'янишина, О. Кириленко, В. Кравченка, І. Луніної, І. Лютого, П. Мельника, К. Павлюка, О. Романенка, В. Федосова, С. Юрія та ін. Належне місце у розробленні цих проблем посідають роботи зарубіжних вчених: А. Вагнера, Р. Гнейста, Л. Штейна.